

İLKOKUL DÖRDÜNCÜ SINIF ÖĞRENCİLERİNİN BİLİŞSEL KARAR VERME BECERİLERİNİN GELİŞTİRİLMESİNE YÖNELİK BİR MODEL UYGULAMASI¹

A MODEL APPLICATION FOR DEVELOPMENT OF COGNITIVE DECISION MAKING SKILLS OF PRIMARY SCHOOL 4TH CLASS STUDENTS

Burcu DEMİRBAŞ NEMLİ

Dr., İstanbul İl Millî Eğitim Müdürlüğü, ARGE Birimi, Fatih-İstanbul

Orcid: <https://orcid.org/0000-0002-8135-0242>

burcudemirbasnemli@gmail.com

Sefer ADA

Prof. Dr., Gedik Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Beden Eğitimi Öğretmenliği Bölümü, Pendik-İstanbul

Orcid: <https://orcid.org/0000-0002-8558-7546>

seferada@gedik.edu.tr

Z. Nurdan BAYSAL

Doç. Dr., Marmara Üniversitesi, İlköğretim Bölümü, Sınıf Eğitimi ABD, Kadıköy-İstanbul

Orcid: <https://orcid.org/0000-0002-3548-1217>

znbaysal@marmara.edu.tr

Received Date: 14-09-2019

Accepted Date: 28-10-2019

Published Date: 31-12-2019

Öz

Araştırmanın amacı, ilkokul dördüncü sınıf öğrencilerine karar verme becerilerinin öğretimi yapmak için geliştirilen modelin sınıf içi uygulama sürecinde nasıl işlediğini tespit etmektir. Araştırma, eylem araştırması şeklinde desenlenmiş, İstanbul İli Arnavutköy İlçesi'ndeki bir devlet okulunun dördüncü sınıflarından birinde yürütülmüştür. Araştırmadan elde edilen bulgular şu şekildedir: Model uygulanmadan önce öğrencilerin karar verme beceri algıları düşük bulunmuştur. Model uygulandıktan sonra; öğrencilerin karar verme beceri algılarının yükseldiği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Terimler: Beceri, karar verme becerisi, bilişsel karar verme, model.

Abstract

The aim of the research is to determine how the model developed to teach decision making skills to the fourth grade students in the classroom application process. The study was designed as an action research and was conducted in one of the fourth grade of a public school in the Arnavutköy district of İstanbul. The findings of the study are as follows: Before applying the model, students' perceptions of decision-making skills were found to be low. After the model was applied, it was concluded that students' perceptions of decision making skills increased.

Keywords: Skill, decision making skill, cognitive decision making, model.

GİRİŞ

İnsanın günlük yaşamda fazla önem vermeden alışkanlık olarak yaptığı eylemler düşünme ürünü olarak meydana gelmektedir. Düşünme kişinin doğumu ile birlikte başlayıp yaşamı boyunca devam eden bir özelliktir (MEB, 2007). Günümüzde eğitimde düşünebilen bireyler yetiştirilmek istenmekte ve üst düzey düşünmenin öğretimi önemsenmektedir (Çelikkaya, 2011). Bu açıdan

¹ Bu çalışma Prof. Dr. Sefer ADA ve Doç. Dr. Z. Nurdan BAYSAL danışmanlığında yürütülen Dr. Burcu DEMİRBAŞ NEMLİ tarafından hazırlanan "İlkokul Dördüncü Sınıf Öğrencilerinin Bilişsel Karar Verme Becerilerinin Geliştirilmesine Yönelik Bir Model Uygulaması" isimli doktora tezinin bir bölümünden üretilmiştir.

değerlendirildiğinde kişilerin düşünme becerilerinin geliştirilmesi önem arz etmektedir. Belirtilen gelişim ise eğitim ile mümkün olmaktadır (Güneş, 2012).

Literatür incelendiğinde, düşünme becerileri farklı şekillerde tanımlanmaktadır. De Bono (1978)'ya göre düşünme tek bir beceriyi içermemekte içinde karar vermenin de yer aldığı birçok süreci içermektedir. Buradan hareketle düşünmenin içinde yer alan becerilerden biri olan **karar verme** becerisinin üst düzey düşünme becerisi olduğu, dolayısıyla geliştirilmesi gereken bir beceri olarak görülmesi önemsenmektedir denilebilir. Bu bağlamda karar verme becerisi; olaylar ile ilgili ihtimalleri hesaplayarak iki ya da ikiden fazla seçenektan birini seçme süreci, yeteneği veya bu amaçla kullanılan yöntemdir (Budak, 2000).

Doğru karar vermek kişinin hayatını olumlu etkilerken; yanlış kararlar vermek olumsuz yönde etkiler ve kişinin mutsuz olmasına neden olabilir (Üngüren, 2011). Karar vermenin tüm yaşam boyunca kullanılan bir beceri olduğu düşünüldüğünde ve Üngüren (2011)'in yukarıda belirttiği gibi yanlış kararların kişinin hayatına olumsuz etkileri olduğu göz önünde bulundurulduğunda karar verme becerisinin önemi daha iyi anlaşılabilir. Bu nedenle doğru kararlar verilebilmesi için bu becerinin bireylere kazanmaları gereken yaş döneminde kazandırılması daha doğru görülmektedir.

İLGİLİ LİTERATÜR

Günlük hayatta bireyler sık sık belirsizlik durumlarıyla karşılaşabilirler. Böyle durumlarda bireyden beklenen sağlıklı kararlar vermesidir (Kökdemir, 2003). Karar verme, bilinçli davranışlar sergileyen her insanın karşı karşıya olduğu (Kardaş, 2013), ve yaşamında her dönem karşılaşabileceği bir durum olarak düşünülebilir. Ancak karar vermenin aniden ortaya çıkan bir durum olduğu düşünülmemelidir. Bir ihtiyaç, bir gereksinim veya bir problemle karşılaşıldığında ortaya çıkan en sonunda da değerlendirmenin olduğu karmaşık bir süreçtir (Ada ve Baysal, 2012). Günlük hayat karar vermeyi gerektirecek pek çok durumla doludur ve karar verme farklı tanımları yapılabilen bir konu olan beceridir.

Alan yazında karar verme becerisi ile ilgili çeşitli tanımların olduğu göze çarpmaktadır. Bu tanımlardan bazıları incelendiğinde; Budak ve Budak (2004)'a göre; seçenekler arasından birini tercih etmektir. Baysal (2009)'a göre karar verme; var olan seçeneklerden belirli kriterlere göre seçim yapmaktır. Eren (2009)' e göre karar verme ise; çeşitli amaçlara ulaştıracak yollar, imkanlar, araçlar arasından seçim yapma ile ilgili süreçlerin toplamıdır.

Ayrıca karar verme ile ilgili şöyle tanımlara da rastlamak mümkündür: Belirlenen amaç doğrultusunda gerekli bilginin toplanıp, değerlendirilerek seçeneklerin oluşturulması ve amaca uygun olan seçeneğin seçilmesidir (Güçray, 2003). Presseisen (1991)' e göre ise; karar verme temel düşünme sürecini kullanarak, konu ile ilgili bilgi toplama, alternatif seçenekleri belirleme, ek bilgiye ihtiyaç duyulup duyulmadığına bakarak seçenekleri kıyaslama ve en iyi seçeneği seçerek karar vermek ve kararını doğrulamaktır (akt. Kardaş, 2013). Yapılan bu tanımlar incelendiğinde ortak bazı noktaları olduğu görülmüştür. Buna göre karar verme; **“bir problemi çözmek için gerekli bilginin toplanarak çözüme yönelik birden fazla seçeneğin oluşturulması ve seçenekler arasında karşılaştırmalar yapıp problemi çözebilecek en uygun seçeneğin seçilmesi ve uygulanması sürecidir”** şeklinde tanımlanabilir.

Eğitimin temel amaçlarından birinin çocuklara günlük hayatlarında işe yarayacak ve yaşamı kolaylaştırıcı beceriler kazandırmak olduğu düşünülmektedir (Çakmakçı ve Özabacı, 2013). Bu nedenle günlük yaşamda sıkça kullanmak durumunda kalınan karar verme becerisinin önemi yadsınamaz denilebilir.

Karar verme bireyin karşılaştığı anlık bir olay şeklinde düşünülebilir, ancak anlık bir olay olmamakla birlikte belirli bir zaman alan faaliyet yani süreç olarak değerlendirilmelidir (Hansson, 2005). Fakat karar verme için herkes tarafından bilinen tek bir süreç yoktur. Bu süreç ve sürecin basamakları farklı koşullara, konulara, çevreye, kişiye göre değişebilir (Akaytay, 2004). Bu nedenle literatür incelendiğinde mantık çerçevesi aynı olmak koşuluyla farklı sayıda ve isimde basamaklara rastlamak mümkündür. Bunlardan bazıları incelenecek olursa:

✓ Kardeş (2013) 'a göre karar verme süreci:

1. Problemi tanıyıp, tanımlamak,
2. Seçenekler oluşturmak,
3. Kararı ortaya koymak,
4. Kararı oluşturarak geçerliliğini değerlendirmek.

✓ Sarıkaya (2013)'ya göre karar verme süreci:

1. Amacı belirleyerek sorunu tanımlamak,
2. Amaç veya sorun ile ilgili bilgi toplamak,
3. Alternatifleri belirlemek,
4. Alternatifleri incelemek ve değerlendirmek,
5. En uygun alternatifi seçmek ve değerlendirmek,
6. Kararı uygulamak ve sonucunu değerlendirmek.

✓ Glickman (2004)'a göre karar verme süreci:

1. Problemi tanımlama.
2. Karar verilecek zaman aralığını belirleme
3. Çözüm seçenekleri araştırma-bulma
4. Gerçekçi olmayan seçenekleri eleme
5. Seçeneklerin sonuçlarını inceleme
6. Puanlama yaparak seçenekleri değerlendirme.
7. En faydalı seçeneği seçme

Yukarıda yer alan karar verme süreçleri ve basamakları incelendiğinde bazı farklılıklar olmakla birlikte sürecin ortak temellere dayandığı görülebilir. Bu durumda basamak sayıları araştırmacılara göre farklılaşsa da karar verme sürecinin ortak aşamaları içerdiğinden söz edilebilir. Ayrıca uzmanlarla yapılan görüşmeler sonunda ilkökul öğrencilerinin yaş grubu ve gelişim özellikleri de dikkate alındığında ilk sınıflar için (birinci ve ikinci sınıflar) dört basamaklı, üst sınıflar için ise (üçüncü ve dördüncü sınıflar) beş basamaklı karar verme sürecinin daha uygun olduğu fikri hakim olmuştur. Uzmanlar, ilkökul dördüncü sınıf öğrencilerine karar verme sürecini beş basamakta sunmayı daha uygun bulmuştur. Dolayısıyla bu çalışmada yukarıda belirtilen ortak aşamaların beş karar verme basamağı şeklinde sunulmasına ve karar verme sürecinin beş basamaklı bir yapıda verilmesine karar verilmiştir. Bu basamaklar incelenecek olursa:

- **Problemi hissetme, sınırlandırma ve tanımlama,**
- **Bilgi toplama,**
- **Çözüm seçenekleri üretme,**
- **Karar verme,**
- **Kararı uygulama ve değerlendirme.**

Araştırmada kullanılan ölçme aracı (İlkökul Öğrencileri için Marmara Karar Verme Beceri Algısı Ölçeği) ve model (Marmara Üç Aşamalı Bilişsel Karar Verme Becerilerini Geliştirme Modeli) de esas alınan süreç basamakları doğrultusunda geliştirilmiştir.

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Bu araştırmada ilkokul dördüncü sınıf öğrencilerine karar verme becerilerinin öğretimini yapmak için geliştirilen modelin sınıf içi uygulama sürecinde nasıl işlediğini tespit etmek amaçlanmıştır. Aynı zamanda araştırmacı da sürece dahil olmuştur. Bu nedenle araştırma, eylem araştırması şeklinde desenlenmiştir.

Eylem araştırması, uygulama sürecinde bulunan uygulayıcının kendisi veya başka bir araştırmacı ile gerçekleştirdiği, süreçte ortaya çıkan veya var olan problemlerin çözülmesi için veri toplama ile analiz etmeyi içeren nicel ve nitel yaklaşımların da kullanıldığı bir araştırma modelidir. Ulaşılan bulguların genellenebilme durumu söz konusu değildir, çünkü eylem araştırmalarında; “*her ortam kendine özgüdür*” ilkesi esas alınır (Yıldırım ve Şimşek, 2011, s.295).

Araştırmanın Gerçekleştiği Eğitim Ortamı

Bu araştırma, İstanbul İli Arnavutköy İlçesi’ndeki bir devlet okulunun dördüncü sınıflarından birinde yürütülmüştür. Uygulamaların tamamı üç katlı yirmi beş derslikli bir ilkokulun üçüncü katında bulunan dördüncü sınıflardan C şubesinde gerçekleştirilmiştir. Bu sınıfın seçilmesinin sebebi öğretmenin kendisini ve öğrencilerini geliştirmek için daha fazla çaba sarf etmesi, araştırmaya gönüllü olarak katılmak istemeleri, bu anlamda süreçte öğrencilerin ve öğretmenin daha rahat olacağı ve işbirliği ile tartışmanın daha fazla yapılabileceği izlenimidir. Sınıfta bulunan donanım özellikleri standart devlet okulları kriterlerindedir.

Araştırmanın Katılımcıları ve Araştırma Süreci

Araştırmanın katılımcıları; öğrenciler, araştırmacı, uygulayıcı (öğretmen) ile geçerlik ve güvenilirlik komitesidir.

Araştırmaya başlamadan önce alan yazın taraması yapılmış ve yapılan taramalar sonunda; uygulama öncesi, uygulama sırası ve uygulama sonrası olmak üzere üç bölümden oluşan eylem planı hazırlanmıştır.

Uygulama öncesinde, uygulanacak model ve uygulama okulu belirlenmiştir.

Uygulama sırasında, ders içerikleri uygulayıcı ile gözden geçirilmiştir. Ders sonrasında ise komite ile dersin değerlendirilmesi yapılarak eksikler veya hatalar belirlenmiş, bir sonraki uygulamada benzer hata veya eksikliklere yer verilmemiştir.

Uygulama sonrasında ise, veriler sınıflandırılmış, verilerin ayrıntılı dökümü ve analizi yapılmış, geçerlik güvenilirlik çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Son olarak da bulguların tanımlanması ve yorumuna yer verilmiştir.

Ders içerikleri öğrencilerde karar verme beceri algılarını geliştirmek amacıyla planlanan etkinliklerle oluşturulmuştur. Bu amaçla ilk olarak karar verme becerisini geliştirmeye yönelik aşamalar belirlenmiştir. Belirlenen bu aşamalar literatürde belirtildiği üzere şu şekildedir:

1. Aşama: Problemi hissetme, sınırlandırma ve tanımlama,
2. Aşama: Bilgi toplama,
3. Aşama: Çözüm seçenekleri üretme,
4. Aşama: Karar Verme,
5. Aşama: Kararı uygulama ve değerlendirme.

Belirlenen aşamalar içeriklerin ve modelin oluşturulmasında yol gösterici olmuştur. Her bir aşamanın alt aşamaları belirlenmiş ve uygulama süreci şekillendirilmiştir. Model “**Marmara Üç Aşamalı Bilişsel Karar Verme Becerilerini Geliştirme Modeli**” şeklinde isimlendirilmiştir. Oturumlar, oturum konuları, ders saatleri, modelin aşamaları belirlendikten sonra ise her bir derste hangi aşama üzerinde durulacağı belirlenmiş ve ders içerikleri bu doğrultuda netleştirilmiştir.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmada, nicel verilerin toplanmasında, Ada, Baysal ve Demirbaş Nemli (2017) tarafından geliştirilen “İlkokul Öğrencileri için Marmara Karar Verme Beceri Algısı Ölçeği”; nitel verilerin toplanmasında ise; “Ali Sorunuyla Başa Çıkıyor Vaka Analiz Formu”, araştırmacı günlüğü, öğretmen günlüğü, geçerlik ve güvenilirlik komitesi toplantı tutanakları ile öğrenci ürünlerinden yararlanılmıştır. Veriler 2016-2017 eğitim-öğretim yılının ikinci döneminde toplanmıştır.

Araştırmada elde edilen nicel verilerin analizinde SPSS 17.0 Paket Programı kullanılarak; frekans ve yüzde hesaplanmış; aritmetik ortalama, standart sapma, bağımsız grup t testi analiz tekniklerinden yararlanılmıştır. Elde edilen nitel veriler ise, içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. Bu yöntem doğrultusunda elde edilen verilerden doğrudan alıntılar yapılmıştır.

BULGULAR

İlkokul Dördüncü Sınıf Öğrencilerinin Karar Verme Beceri Algılarının İncelenmesi ile İlgili Bulgular

Model Uygulanmadan Önce Öğrencilerin Karar Verme Beceri Algılarına Yönelik Mevcut Durum Nedir?

Model uygulanmadan önce öğrencilerin karar verme beceri algılarını belirlemeye yönelik uygulanan ölçek ile ilgili analizler Tablo 4.1’de görülmektedir.

Tablo 1. İlkokul Öğrencileri için Marmara Karar Verme Beceri Algısı Ölçeği öntest puanları ile ilgili aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri

Faktör Numaraları	Alt Faktörler	Max	Min	x	Ss
Faktör-1	Problemi Hissetme, Sınırlandırma ve Tanımlama	16	7	12,38	2,48
Faktör-2	Bilgi Toplama	16	9	13,41	2,37
Faktör-3	Alternatif Çözüm Seçenekleri Üretme	16	8	12,86	2,57
Faktör-4	Karar Verme	12	3	8,52	2,84
Faktör-5	Kararı Uygulama ve Değerlendirme	8	5	6,34	1,04
	TOPLAM	68	35	53,52	8,06

Tablo 1.’e göre ölçek öntest puanlarının aritmetik ortalamasının 53,52 standart sapmasının 8,06 olduğu görülmektedir. Ölçeğin alt faktörleri de ayrı ayrı incelendiğinde; “**Problemi Hissetme Sınırlandırma ve Tanımlama**” alt faktörü için aritmetik ortalamasının 12,38 standart sapmanın 2,48 olduğu, “**Bilgi Toplama**” alt faktörü için aritmetik ortalamasının 13,41 standart sapmanın 2,37 olduğu, “**Alternatif Çözüm Seçenekleri Üretme**” alt faktörü için aritmetik ortalamasının 12,86 standart sapmanın 2,57 olduğu, “**Karar Verme**” alt faktörü için aritmetik ortalamasının 8,52 standart sapmanın 2,84 olduğu, “**Kararı Uygulama ve Değerlendirme**” alt faktörü için ise aritmetik ortalamasının 6,34 standart sapmanın 1,04 olduğu görülmektedir.

Ölçekten alınabilecek toplam puanın 68 olduğu göz önünde bulundurulduğunda öğrencilerin karar verme beceri algılarının ortanın üzerinde olduğu söylenebilir. “**Problemi Hissetme, Sınırlandırma ve Tanımlama**”, “**Bilgi Toplama**” ve “**Alternatif Çözüm Seçenekleri Üretme**” alt faktörlerinden alınabilecek maksimum puanın 16 olduğu, “**Karar Verme**” alt faktöründen alınabilecek maksimum puanın 12 olduğu ve “**Kararı Uygulama ve Değerlendirme**” alt faktöründen alınabilecek maksimum puanın 8 olduğu düşünüldüğünde öğrencilerin her bir alt faktörden aldığı puanların da ortanın üzerinde olduğu söylenebilir.

Vaka analiz formundan elde edilen bulgular *Tablo 4.2. 'de yer almaktadır.*

Tablo 2 İlkokul dördüncü sınıf öğrencilerinin “Ali Sorunuyla Başa Çıkıyor Vaka Analiz Formu”na (önteste) göre karar verme beceri algılarının frekans ve yüzde değerleri

Değişken	Problemi Hissetme, Sınırlandırma ve Tanımlama	Bilgi Toplama	Alternatif Çözüm Seçenekleri Üretme	Karar Verme	Kararı Uygulama ve Değerlendirme
Ön Test (f)	11	0	5	5	2
Ön Test (%)	37,9	0	17,2	17,2	6,9

Tablo 2’de yer alan “Ali Sorunuyla Başa Çıkıyor Vaka Analiz Formu”na göre; ilkokul dördüncü sınıf öğrencilerinin karar verme beceri algılarının frekans ve yüzde değerleri basamaklara göre şu şekildedir: Öğrencilerden % 37,9 (n=11)’u “Problemi Hissetme, Sınırlandırma ve Tanımlama” basamağını gerçekleştirirken, “Bilgi Toplama” basamağını gerçekleştiren öğrenci bulunmamaktadır. “Alternatif Çözüm Seçenekleri Üretme” basamağını öğrencilerin % 17,2 (n=5)’si, “Karar Verme” basamağını öğrencilerin % 17,2 (n=5)’si, “Kararı Uygulama ve Değerlendirme” basamağını ise öğrencilerin % 6,9 (n=2)’u gerçekleştirmiştir. Genel olarak bakıldığında karar verme sürecinin basamaklarına ilişkin öğrencilerin yetersiz düzeyde olduğu söylenebilir.

“Ali Sorunuyla Başa Çıkıyor Vaka Analiz Formu”nda yukarıda belirtilen basamaklarla ilgili yer alan sorular ve öğrencilerin verdiği cevaplar incelendiğinde; ilk basamak olan “Problemi Hissetme Sınırlandırma ve Tanımlama” da; “Ali’nin karşılaştığı problem nedir?” sorusu sorulmuştur. Soruya doğru cevap veren öğrenciler sınıfın % 37,9 (n=11)’u dur. Öğrencilerin çoğu belirtilen problemi hissedememiş, sınırlandıramamış ve doğru bir şekilde tanımlayamamıştır.

Soruya verilen yanlış öğrenci cevaplarından örnekler aşağıda görülmektedir.

“Öğretmenin dikkatini çekmişti.” (Öğrenci Ürünleri, Ö-3)

“Ali sınıfta sürekli ayağa kalkıyor. Ali’nin öğretmeni hemen Ali’nin ailesine haber vermiş. Ali’yi hemen doktora götürmüş.” (Öğrenci Ürünleri, Ö-29)

Bu soruya verilen doğru öğrenci cevaplarından örnekler ise aşağıda yer almaktadır.

“Arkadaşının Ali ile alay etmesi.” (Öğrenci Ürünleri, Ö-20)

“Taner’in Ali ile yarım gözü kapalı, Korsan Ali, diye alay etmesi.” gösterilebilir. (Öğrenci Ürünleri, Ö-27)

İkinci basamak olan “Bilgi Toplama” ile ilgili; “Ali’nin karşılaştığı problemi çözmek için bilmen gerekenler nelerdir?” sorusu sorulmuştur. Bu soru ile ilgili doğru cevap verilmemiş olup, yanlış öğrenci cevaplarından örnekler aşağıda belirtilmiştir:

“Bana göre gözlük takması daha iyi olur.” (Öğrenci Ürünleri, Ö-1)

“Bu laflara alınmaması ve bir gün bu bantın çıkacağını bilmesi.” (Öğrenci Ürünleri, Ö-14)

“Arkadaşlarıyla bir süre konuşmalı.” (Öğrenci Ürünleri, Ö-21)

Üçüncü basamak olan “Alternatif Çözüm Seçenekleri Üretme” ile ilgili; “Bu problemi çözebilecek birden fazla çözüm seçeneği yazalım,” yönergesi verilmiştir. Uygulama sırasında öğrencilerden soru ile ilgili en az iki seçenek yazmaları istenmiştir. Değerlendirme ise; iki veya daha fazla çözüm seçeneği yazanlar üzerinden gerçekleştirilmiştir. Öğrenciler tarafından sunulan çözüm seçeneği sayıları Tablo 3’de yer almaktadır.

Tablo 3 İlkokul dördüncü sınıf öğrencilerinin “Ali Sorunuyla Başa Çıkıyor Vaka Analiz Formu”na göre ürettikleri çözüm seçenekleri sayılarının kodlara göre dağılımı

Kod	Ürettiği Çözüm Seçeneği	Kod	Ürettiği Çözüm Seçeneği	Kod	Ürettiği Çözüm Seçeneği	Kod	Ürettiği Çözüm Seçeneği
Ö-1	0	Ö-8	1	Ö-15	1	Ö-22	0
Ö-2	0	Ö-9	0	Ö-16	1	Ö-23	0
Ö-3	0	Ö-10	1	Ö-17	0	Ö-24	0
Ö-4	2*	Ö-11	2*	Ö-18	3*	Ö-25	0
Ö-5	1	Ö-12	0	Ö-19	0	Ö-26	2*
Ö-6	0	Ö-13	1	Ö-20	0	Ö-27	3*
Ö-7	1	Ö-14	1	Ö-21	1	Ö-28	1
						Ö-29	1

* ikiden fazla çözüm seçeneği üreten öğrenciler

Tablo 3’e göre; uygulama yapılan öğrencilerden 13’ü hiçbir çözüm seçeneği üretememiştir. Öğrencilerin 11’i bir, 3’ü iki, 2’si ise üç çözüm seçeneği üretmiştir. Yönergede iki veya daha fazla çözüm seçeneği üretmek belirtildiğine göre, iki veya daha fazla çözüm seçeneği üreten öğrenci sayısının tüm sınıfın % 17,2(n=5)’si olduğu göz önünde bulundurulduğunda bu sayı düşük olarak değerlendirilebilir. İkişer çözüm seçeneği üreten öğrenciler; Ö-4, Ö-11 ve Ö-26 kodlu öğrenciler iken; 3’er çözüm seçeneği üreten öğrenciler ise; Ö-18 ve Ö-27 kodlu öğrencilerdir.

Belirtilen yönergeye göre çözüm seçeneği üretemeyen öğrenci cevaplarından örnekler aşağıda belirtilmiştir:

“Gözlüklerini sevmesi ve gözlüklerine alışması, güçlü olmalı” (Öğrenci Ür., Ö-17)

“Bir daha televizyonu yakından izlememesi.”(Öğrenci Ürünleri, Ö-22)

Belirtilen yönergeye göre iki veya daha fazla çözüm seçeneği üreten öğrenci cevaplarından örnekler ise şunlardır:

“Ali arkadaşlarını öğretmenine söylemeli.

Konuşarak halletmeli.”(Öğrenci Ürünleri, Ö-4)

“Taner Ali’den özür dilemeli.

Bir daha böyle bir şey yapmayacağına söz vermeli.”

Kendini Ali’nin yerine koymalı.”(Öğrenci Ürünleri, Ö-27)

Dördüncü basamak olan “Karar Verme” ile ilgili; “Bulduğun çözüm seçeneklerinden sence hangisi Ali’nin problemini çözebilir?” sorusu sorulmuştur. Belirtilen soruya doğru cevap veren öğrenciler %17,2(n=5)’dir. Bu soruya verilen yanlış öğrenci cevaplarından örnekler aşağıda yer almaktadır:

“Onun gözünün bantlı tarafı.”(Öğrenci Ürünleri, Ö-22)

“Ali’nin üzülmediği problemi bence çözer.”(Öğrenci Ürünleri, Ö-28)

Bu soruya verilen doğru öğrenci cevaplarından örnekler ise aşağıda belirtilmiştir:

“Arkadaşına sen de rahatsızlanıp bu hale gelebilirsin demeli. Çünkü her an her şey olabilir.”(Öğrenci Ürünleri, Ö-11)

“Herkes ondan özür dilese.”(Öğrenci Ürünleri, Ö-26)

“ Bir daha böyle bir şey yapmayacağına söz vermeli.”(Öğrenci Ürünleri, Ö-27)

Beşinci basamak olan “Kararı Uygulama” ile ilgili; “Ali seçtiğin çözüm seçeneğini uygulamak için neler yapmalı ?” sorusu sorulmuştur. Belirtilen soruya doğru cevap veren öğrenciler % 6,9 (n=2)’dur. Bu soruya verilen yanlış öğrenci cevaplarından örnekler aşağıda yer almaktadır:

“Onda öyle olacağını bilmeli.”(Öğrenci Ürünleri, Ö-10)

“Gözünü salık tutması lazım.”(Öğrenci Ürünleri, Ö-29)

Bu soruya verilen doğru öğrenci cevabından örnek ise aşağıda belirtilmiştir:

“ Arkadaşımı nazikçe yanına çağırmalı.”(Öğrenci Ürünleri, Ö-11)

Öğrencilerin Karar Verme Beceri Algılarının Araştırma Öncesinde ve Sonrasında Değişiminin İncelenmesi ile İlgili Bulgular

Öğrencilerin karar verme beceri algılarının araştırma öncesinde ve sonrasında nasıl bir değişim sergilediğini belirlemek için uygulanan ölçek Tablo 4’de görülmektedir.

Tablo 4 İlkokul Öğrencileri için Marmara Karar Verme Beceri Algısı Ölçeği Sontest Puanları ile İlgili Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Faktör Numaraları	Alt Faktörler	Max	Min	x	Ss
Faktör-1	Problemi Hissetme, Sınırlandırma ve Tanımlama	16	7	13,86	2,66
Faktör-2	Bilgi Toplama	16	8	13,94	2,59
Faktör-3	Alternatif Çözüm Seçenekleri Üretme	16	7	13,94	2,59
Faktör-4	Karar Verme	12	3	10,43	2,50
Faktör-5	Kararı Uygulama ve Değerlendirme	8	3	6,76	1,58
	TOPLAM	68	35	58,94	10,34

Tablo 4’e göre, öğrencilerin (n=29) sontest puanlarının aritmetik ortalamasının 58,94 standart sapmasının 10,34 olduğu görülmektedir. Ölçeğin alt faktörleri de ayrı ayrı incelendiğinde; **“Problemi Hissetme, Sınırlandırma ve Tanımlama”** alt faktörü için aritmetik ortalamasının 13,86 standart sapmanın 2,66 olduğu, **“Bilgi Toplama”** alt faktörü için aritmetik ortalamasının 13,94 standart sapmanın 2,59 olduğu, **“Alternatif Çözüm Seçenekleri Üretme”** alt faktörü için aritmetik ortalamasının 13,94 standart sapmanın 2,59 olduğu, **“Karar Verme”** alt faktörü için aritmetik ortalamasının 10,43 standart sapmanın 2,50 olduğu, **“Kararı Uygulama ve Değerlendirme”** alt faktörü için ise aritmetik ortalamasının 6,56 standart sapmanın 1,58 olduğu görülmektedir. Ölçekten alınabilecek toplam puanın 68 olduğu göz önünde bulundurulduğunda öğrencilerin karar verme beceri algısı sontest puanlarının yüksek olduğu söylenebilir.

“Problemi Hissetme, Sınırlandırma ve Tanımlama”, **“Bilgi Toplama”** ve **“Alternatif Çözüm Seçenekleri Üretme”** alt faktöründen alınabilecek maksimum puanın 16 olduğu, **“Karar Verme”** alt faktöründen alınabilecek maksimum puanın 12 olduğu ve **“Kararı Uygulama ve Değerlendirme”** alt faktöründen alınabilecek maksimum puanın 8 olduğu düşünüldüğünde öğrencilerin her bir alt faktörden aldığı puanların da yüksek olduğu söylenebilir. İçerik analizinde ise; oluşturulan beş temaya ilişkin öğrencilerin algıları Tablo 5’de verilmiştir.

Tablo 5. İlkokul dördüncü sınıf öğrencilerinin “Ali Sorunuyla Başa Çıkıyor Vaka Analiz Formu”na (sontest) göre karar verme beceri algılarının frekans ve yüzde değerleri

Faktör Numaraları	Karar Verme Basamakları	f	%
Faktör-1	Problemi Hissetme, Sınırlandırma ve Tanımlama	21	72,4
Faktör-2	Bilgi Toplama	17	58,6
Faktör-3	Alternatif Çözüm Seçenekleri Üretme	24	82,8
Faktör-4	Karar Verme	22	75,9
Faktör-5	Kararı Uygulama ve Değerlendirme	19	65,5

Tablo 5'e göre; ilkokul dördüncü sınıf öğrencilerinin karar verme beceri algılarının frekans ve yüzde değerleri basamaklara göre şu şekildedir: Öğrencilerden% 72,4 (n=21)'ü "Problemi Hissetme, Sınırlandırma ve Tanımlama" basamağını gerçekleştirirken, öğrencilerin% 58,6 (n=17)'sı "Bilgi Toplama" basamağını gerçekleştirmiştir. "Alternatif Çözüm Seçenekleri Üretme" basamağını öğrencilerin % 82,8 (n=24)'i, "Karar Verme" basamağını öğrencilerin %75,9 (n=22)'u, "Kararı Uygulama ve Değerlendirme" basamağını ise öğrencilerin % 65,5 (n=19)'i gerçekleştirmiştir.

Vaka Analiz Formu 'nda yukarıda belirtilen basamaklarla ilgili yer alan sorular ve öğrencilerin verdiği cevaplar incelendiğinde; ilk basamak olan "Problemi Hissetme Sınırlandırma ve Tanımlama" ile ilgili; "Ali'nin karşılaştığı problem nedir?" sorusu sorulmuştur. Metinde Arkadaşı Taner'in Ali ile alay etmesi probleminden bahsedilmiştir. Belirtilen problemi hissedip, farklı üzücü olaylarla karıştırmayıp sınırlandıran ve doğru bir şekilde tanımlayan öğrenciler % 72,4 (n=21)'dür. Öğrencilerin büyük çoğunluğu belirtilen problemi hissetmiş, sınırlandırmış ve doğru bir şekilde tanımlayabilmiştir.

Ali'nin karşılaştığı problem nedir? sorusuna verilen yanlış öğrenci cevaplarından örnekler aşağıda verilmiştir:

"Kör olması." (Öğrenci Ürünleri, Ö-9 ile Ö-10)

"Bir gözünün görmemesi." (Öğrenci Ürünleri, Ö-4)

Bu soruya verilen doğru öğrenci cevaplarından örnekler ise aşağıda belirtilmiştir:

"Arkadaşı Taner'in Ali ile alay etmesi." (Öğrenci Ürünleri, Ö-1)

"Taner'in Ali ile dalga geçmesi." gösterilebilir. (Öğrenci Ürünleri, Ö-22)

İkinci basamak olan "Bilgi Toplama" ile ilgili; "Ali'nin karşılaştığı problemi çözmek için bilmen gerekenler nelerdir?" sorusu sorulmuştur. Bu soruya doğru cevaplar veren öğrenciler % 58,6 (n=17)'dir. Öğrencilerin yarısından çoğu bilgi toplama basamağı ile ilgili doğru cevap vermiş bu basamağı kazanmıştır denilebilir.

Bu soruya verilen doğru öğrenci cevaplarından örnekler aşağıdadır:

"Ali ile neden alay ettikleri

Ali'nin neler hissettiği ve düşündükleri." Öğrenci Ürünleri, Ö-13)

"Ali gözüne taktığı bandaj onun sağlığı için takılmış." (Öğrenci Ürünleri, Ö-22)

Bu soruya verilen yanlış öğrenci cevaplarından örnekler ise aşağıda belirtilmiştir:

"Nasıl konuşmayı bilmeli." (Öğrenci Ürünleri, Ö-3)

"Bir kere daha uyarırdım dikkate almazlarsa öğretmenime söyler ve duruma müdahale etmesini isteriz." (Öğrenci Ürünleri, Ö-15)

Üçüncü basamak olan "Alternatif Çözüm Seçenekleri Üretme" ile ilgili; "Bu problemi çözebilecek birden fazla çözüm seçeneği yazalım." yönergesi verilmiştir. Uygulama sırasında öğrencilerden soru ile ilgili en az iki seçenek yazmaları istenmiştir. Değerlendirme de iki veya daha fazla çözüm seçeneği yazanlar üzerinden gerçekleştirilmiştir. Öğrenciler tarafından sunulan çözüm seçeneği sayıları Tablo 6'da yer almaktadır.

Tablo 6'ya göre; uygulama yapılan öğrencilerden % 44,8 (n=13)'i iki, % 20,7 (n=6)'si üç, % 13,8 (n=4)'i dört ve % 3,4 (n=1)'ü yedi çözüm seçeneği üretmiştir. Yönergede belirtilen iki veya daha fazla çözüm seçeneği üretmek olduğuna göre, iki veya daha fazla çözüm seçeneği üreten öğrenci sayısının tüm sınıfın % 82,8 (n=24)'i olduğu göz önünde bulundurulduğunda bu sayının oldukça yüksek olduğu söylenebilir.

Tablo 6. İlkokul dördüncü sınıf öğrencilerinin “Ali Sorunuyla Başa Çıkıyor Vaka Analiz Formu”na göre ürettikleri çözüm seçenekleri sayılarının kodlara göre dağılımı

Kod	Ürettiği Çözüm Seçeneği	Kod	Ürettiği Çözüm Seçeneği	Kod	Ürettiği Çözüm Seçeneği	Kod	Ürettiği Çözüm Seçeneği
Ö-1	2	Ö-8	3	Ö-15	2	Ö-22	2
Ö-2	2	Ö-9	0	Ö-16	2	Ö-23	2
Ö-3	3	Ö-10	1	Ö-17	3	Ö-24	1
Ö-4	4	Ö-11	4	Ö-18	1	Ö-25	3
Ö-5	7	Ö-12	3	Ö-19	0	Ö-26	3
Ö-6	2	Ö-13	2	Ö-20	2	Ö-27	2
Ö-7	4	Ö-14	2	Ö-21	2	Ö-28	2
						Ö-29	4

* ikiden fazla çözüm seçeneği üreten öğrenciler

Ö-1, Ö-2, Ö-6, Ö-13, Ö-14, Ö-15, Ö-16, Ö-20, Ö-21, Ö-22, Ö-23, Ö-27 ve Ö-28 kodlu öğrenciler iki çözüm seçeneği üretmiş Ö-3, Ö-8, Ö-12, Ö-17, Ö-25 ve Ö-26 kodlu öğrenciler üç çözüm seçeneği üretmiştir. Ö-4, Ö-7, Ö-11 ve Ö-29 kodlu öğrenciler dört çözüm seçeneği üretmiş ve Ö-5 kodlu öğrenci yedi çözüm seçeneği üretmiştir.

Bu yönergeye göre çözüm seçeneği üretemeyen öğrenci cevaplarından örnekler aşağıda belirtilmiştir:

“Ali akşam eve gider.” (Öğrenci Ürünleri, Ö-9)

“Ali akşam eve akşam ağlayarak gelir, annesine durumu anlatır.” (Öğrenci Ürünleri, Ö-10)

Bu yönergeye göre iki veya daha fazla çözüm seçeneği üreten öğrenci cevaplarından örnekler ise şunlardır:

“Ali üzülmemesi için teselli etmesi.

Arkadaşlarıyla konuşması.

Öğretmeniyle konuşması.

Hiç arkadaşlarına aldırması.” (Öğrenci Ürünleri, Ö-4)

“Öğretmene söylemek.

Ondan uzaklaşmak.

Konuşarak bunu hallederiz.” (Öğrenci Ürünleri, Ö-12)

Dördüncü basamak olan “Karar Verme” ile ilgili; “Bulduğun çözüm seçeneklerinden sence hangisi Ali’nin problemini çözebilir?” sorusu sorulmuştur. Belirtilen soruya doğru cevap veren öğrenciler sınıfın % 75,9 (n=22)’udur. Bu basamağa da doğru cevap veren öğrencilerin yüksek olduğu söylenebilir.

Bu soruya verilen yanlış öğrenci cevaplarından örnekler aşağıda yer almaktadır:

“Annesi.” (Öğrenci Ürünleri, Ö-9)

“Ali’nin arkadaşı ona çok güzel davranıyor ve Ali eve üzülerek gidiyor.” (Öğrenci Ürünleri, Ö-19)

Bu soruya verilen doğru öğrenci cevaplarından örnekler ise aşağıda belirtilmiştir:

“Arkadaşları Ali’den özür dilemesi.” (Öğrenci Ürünleri, Ö-28)

“Bence ailece Ali’nin evine gidip çok pişman olduğunu ve bir daha yapmayacağını söylemesi gerekir.” (Öğrenci Ürünleri, Ö-29)

Beşinci basamak olan “Kararı Uygulama” ile ilgili; “Ali seçtiğin çözüm seçeneğini uygulamak için neler yapmalı ?” sorusu sorulmuştur. Belirtilen soruya doğru cevap veren öğrenciler tüm sınıfın % 65,5 (n=19)’idir.

Bu soruya verilen yanlış öğrenci cevaplarından örnekler aşağıda yer almaktadır:

“Ali seçtiği çözüm yolunu uygulamalı.”(Öğrenci Ürünleri, Ö-8)

“Öretmen olabilir.”(Öğrenci Ürünleri, Ö-10)

Bu soruya verilen doğru öğrenci cevaplarından örnekler ise aşağıdadır:

“Ertesi gün Taner’in yanına gidip onunla konuşması.”(Öğrenci Ürünleri, Ö-3)

“Onları görmezden gelmelidir.”(Öğrenci Ürünleri, Ö-7)

Öğrencilerin karar verme beceri algılarında meydana gelen değişimi daha net bir şekilde görmek için; “İlkokul Öğrencileri için Marmara Karar Verme Beceri Algısı Ölçeği”nden elde edilen öntest ve sontest puanları, “Ali Sorunuyla Başa Çıkıyor Vaka Analiz Formu”ndan elde edilen öntest ve sontest frekans ile yüzdeleri ve son olarak da öntestte üretilen çözüm seçeneği sayıları ile sontestte üretilen çözüm seçeneği sayıları karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Belirtilen karşılaştırmalardan ölçek ile ilgili olan analiz Tablo 4.7’de, öntest ve sontest frekans ve yüzde ile ilgili olan analiz Tablo 8’de, üretilen çözüm seçeneği sayıları ile ilgili olan analiz ise Tablo 4.9’da sırasıyla verilmiştir.

Tablo 7 İlkokul Öğrencileri için Marmara Karar Verme Beceri Algısı Ölçeği’nin öntest ve sontest puanlarına göre farklılaşma durumu için yapılan bağımsız grup t testi sonuçları

Değişken	n	X	SS	t- Testi		
				t	Sd	P
Ön Test (f)	29	53,52	8,06	2,60	70,38	0,11
Ön Test (%)	29	58,94	10,34			

Tablo 7’ye göre, ilkokul öğrencilerinin (n=29) karar verme beceri algıları öntest-sontest ortalama puanlarına göre ,05 düzeyinde anlamlı bir farklılık göstermektedir (p<,05). Bu fark öğrencilerin sontest puanları lehinedir. Öğrencilerin ölçekten aldıkları öntest puanlarının aritmetik ortalaması 53,52 standart sapması 8,06; sontest puanlarının aritmetik ortalaması 58,94 standart sapması 10,34 olarak hesaplanmıştır. Bu farkın nedeni olarak öğrencilere uygulanan “Marmara Üç Aşamalı Bilişsel Karar Verme Becerilerini Geliştirme Modeli” söylenebilir. Kısacası modelin öğrencilerin karar verme becerilerini olumlu yönde etkilediği sonucu çıkarılabilir.

Tablo 8. İlkokul dördüncü sınıf öğrencilerinin “Ali Sorunuyla Başa Çıkıyor Vaka Analiz Formu”na göre karar verme beceri algılarının öntest ve sontest frekans ve yüzde değerleri

Karar Verme Basamakları	Öntest		Sontest	
	f	%	f	%
Problemi Hissetme, Sınırlandırma ve Tanımlama	11	37,9	21	72,4
Bilgi Toplama	-	-	17	58,6
Alternatif Çözüm Seçenekleri Üretme	5	17,2	24	82,8
Karar Verme	5	17,2	22	75,9
Kararı Uygulama ve Değerlendirme	2	6,9	19	65,5

Tablo 8’e göre, ilkokul dördüncü sınıf öğrencilerinin “Ali Sorunuyla Başa Çıkıyor Vaka Analiz Formu”nda karar verme basamaklarının öntest ve sontest frekans ile yüzdeleri karşılaştırmalı olarak görülmektedir. Buna göre; problemi hissetme, sınırlandırma ve tanımlama basamağında öntestte öğrencilerin % 37,9 (n=11)’u, sontestte % 72,4 (n=21)’ü başarılıdır. Bilgi toplama basamağında öntestte öğrencilerin % 0,0 (n=0)’ı, son testte % 58,6 (n=17)’sı; alternatif çözüm seçenekleri üretme basamağında öntestte öğrencilerin % 17,2 (n=5)’si, son testte % 82,8 (n=24)’i; karar verme

basamağında öntestte öğrencilerin % 17,2 (n=5)'si, sontestte % 75,9 (n=22)'u ve son olarak kararı uygulama ve değerlendirme basamağında öntestte öğrencilerin % 6,9 (n=2)'u, sontestte % 65,5 (n=19)'i başarılıdır. Sonuç olarak, her bir basamağın sontest frekans ve yüzdeleri öntest frekans ve yüzdelerinden daha yüksektir. Bu durumda yapılan uygulama sonunda öğrencilerin karar verme beceri algılarında ilerleme olduğu ve bu ilerlemenin uygulanan modelden kaynaklandığı söylenebilir.

Tablo 9 İlkokul dördüncü sınıf öğrencilerinin “Ali Sorunuyla Başa Çıkıyor Vaka Analiz Formu”nda öntest ve sonteste göre ürettikleri çözüm seçenekleri sayılarının frekans ve yüzde değerleri

Üretilen Çözüm Seçeneği Sayısı	f	%	f	%
	Öntest		Sontest	
2 seçenek üreten	3	10,3	7	24,1
3 seçenek üreten	2	6,9	10	34,5
4 seçenek üreten	-	-	6	20,7
7 seçenek üreten	-	-	1	3,4

Tablo 9' a göre, “Ali Sorunuyla Başa Çıkıyor Vaka Analiz Formu”nda, öntestte iki seçenek üreten öğrenciler % 10,3 (n=3), sontestte % 24,1 (n=7)'dir. Öntestte üç seçenek üreten öğrenciler % 6,9 (n=2), sontestte % 34,5 (n=10)'dir. Öntestte dört seçenek üreten öğrenci bulunmazken, sontestte % 20,7 (n=6)'dir. Öntestte yedi seçenek üreten öğrenci bulunmazken, sontestte % 3,4 (n=1)'dür. Model uygulanmadan önce öntestte öğrenciler iki ve üç seçenek üretirken son testte hem üretilen seçenek sayısı artmış (dört ve yedi seçenek üreten öğrenciler olmuştur) hem de seçenek üreten öğrenci sayısı artmıştır. Buradan hareketle yine uygulanan modelin öğrencilerin karar verme beceri algılarında değişim meydana getirdiği söylenebilir.

SONUÇ

İlkokul Dördüncü Sınıf Öğrencilerinin Karar Verme Beceri Algılarının İncelenmesi ile İlgili Bulgular

İlkokul Dördüncü Sınıf Öğrencilerinin Karar Verme Beceri Algıları ile İlgili Sonuçlar

İlkokul dördüncü sınıf öğrencilerinin karar verme beceri algılarını belirlemek amacıyla oluşturulan sorular ile ilgili sonuçlar aşağıda yer almaktadır:

- *Model uygulanmadan önce öğrencilerin karar verme beceri algıları ile ilgili sonuçları belirleyebilmek için; “İlkokul Öğrencileri için Marmara Karar Verme Beceri Algısı Ölçeği” kullanılarak toplanan veriler doğrultusunda hesaplanan aritmetik ortalama ve standart sapma değerlerine göre öğrencilerin uygulama öncesi karar verme beceri algılarının ortanın üzerinde olduğu görülmüştür. Yine uygulama öncesi öğrencilerin mevcut durumunu belirleyebilmek için kullanılan “Ali Sorunuyla Başa Çıkıyor Vaka Analiz Formu”ndan elde edilen bulgular doğrultusunda hesaplanan frekans ve yüzde değerlerine göre öğrencilerin uygulama öncesi karar verme beceri algılarının **düşük** bulunmuştur.*
- *Model uygulanmadan önce öğrencilerin karar verme beceri algıları ile ilgili sonuçları belirleyebilmek için; ayrıca “Ali Sorunuyla Başa Çıkıyor Vaka Analiz Formu” kullanılmış ve elde edilen verilere genel olarak bakıldığında karar verme sürecinin basamaklarına ilişkin öğrencilerin yetersiz düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.*

İlkokul Dördüncü Sınıf Öğrencilerinin Karar Verme Beceri Algılarının Araştırma Öncesinde ve Sonrasında Değişimi ile İlgili Sonuçlar

Öğrencilerin karar verme beceri algılarının araştırma öncesinde ve sonrasında değişimi ile ilgili sonuçları belirleyebilmek için “İlkokul Öğrencileri için Marmara Karar Verme Beceri Algısı Ölçeği” ve “Ali Sorunuyla Başa Çıkıyor Vaka Analiz Formu” kullanılmıştır. Öğrencilerin karar verme beceri algıları ölçekten elde edilen öntest-sontest ortalama puanlarına göre karşılaştırıldığında; sontest puanları lehine ,05 düzeyinde anlamlı bir farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Vaka analiz formunda ise; karar verme basamaklarının öntest ve sontest frekans ile yüzdeleri karşılaştırıldığında yine ölçekten elde edilen bulguyu desteklediği ve her bir basamağın sontest frekans ve yüzdelerinin öntest frekans ve yüzdelerinden daha yüksek olduğu görülmektedir. Ayrıca model uygulanmadan önce öntestte öğrenciler iki ve üç seçenek üretirken son testte hem üretilen seçenek sayısı artmış (iki ve üç seçeneğin yanı sıra dört ve yedi seçenek üreten öğrenciler olmuştur) hem de seçenek üreten öğrenci sayısı artmıştır.

Tartışma

1) Model uygulanmadan önce elde edilen verilere göre, öğrencilerin karar verme beceri algılarının düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç öğrencilerin karar verme becerilerini geliştirmek için hazırlanan ve uygulanan modelin alana katkı sağlayacağını göstermektedir. Yapılan literatür taramasında ilkökul dördüncü sınıf öğrencilerinin karar verme beceri düzeylerini veya algılarını belirlemeye yönelik bir çalışmaya rastlanmamıştır. Alanda bu yaş düzeyi için ölçme aracı yoktur. Bu nedenle doğrudan konu ile ilgili bir çalışma bulunamamış ancak yapılan diğer araştırmalar incelenerek karşılaştırma yapılmaya çalışılmıştır. Bu çalışmalara aşağıda değinilmiştir. Tok (2010) “Okul Öncesi 1. Sınıf Öğretmen Adaylarının Düşünme İhtiyaçları ve Düşünme İhtiyacına Yönelik Görüşleri (Pamukkale Üniversitesi Örneği)” isimli çalışmasında öğretmen adaylarının problem çözme ve karar vermede kullandıkları yolların yetersiz olduğu sonucuna ulaşmıştır. Benzer bir şekilde Gelen (2002)’de “Sınıf Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Dersinde Düşünme Becerilerini Kazandırma Yeterliklerinin Değerlendirilmesi” isimli çalışmasında yaptığı gözlemler sonunda; öğretmenlerin karar verme becerisini kazandırmada tamamen yetersiz oldukları bulgusuna ulaşmıştır. Bu sonuçlardan hareketle öğretmenlerin ve geleceğin öğretmeni olan öğretmen adaylarının karar verme becerisini kazandırma konusunda yetersiz olmalarının öğrencilerin karar verme becerilerini etkileyeceği ve öğrencilerin de bu beceride yetersiz olduğunu düşündürebilir.

2) Model uygulandığında her oturumda öğrencilerin karar verme becerisinin basamaklarını daha iyi kavradıkları ve becerinin daha fazla geliştiği görülmüştür. Becerinin uygulanan etkinliklerle geliştirilebilir bir beceri olması karar verme eğitiminin üzerinde durulmasının önemini düşündürmektedir. Alanda ilkökul öğrencilerine uygulanan karar verme becerisi konulu program, model veya etkinliklerle yürütülen çalışmaya rastlanmamıştır. Ergenlik döneminden önceki evre olan orta çocukluk (6-12 yaş) evresi çocuğun bilişsel becerilerle tanışması için önemlidir. Bu dönemde kişilerin vicdan, ahlak ve değer sistemi geliştirdiği, çevrelerinde olup bitenlerle ilgili fikir beyan etmeye hatta siyasi tercihler oluşturmaya başladıkları belirtilmektedir (Bacanlı, 2006). Buradan hareketle yaş olarak belirtilen dönemin sonlarına denk gelen ilkökul dördüncü sınıfta öğrencilerin karar verme becerisini kazanmaları daha da önem arz etmektedir denilebilir. Çünkü yukarıda belirtildiği üzere orta çocukluktan sonraki ergenlik döneminde sınırlı deneyim yaşayan gençlerin karar verme becerilerini kazanmaları ya da geliştirmelerinin zorlaştığı düşünülebilir. Buradan hareketle ilkökul dördüncü sınıfın, karar verme becerisinin gelişimi açısından oldukça önemli olduğu ve eldeki çalışmanın bulgularından biri olan öğrencilere gerekli uygulamalar yaparak bu becerinin geliştirilebileceği fikrine uygun eğitim düzenlenmesi vurgulanabilir.

3) Öğrencilerin karar verme beceri algıları araştırma sonrasında; öncesine oranla daha yüksektir ve üretilen seçenek sayısı artmış, ayrıca seçenek üreten öğrenci sayısı da artmıştır. Craycraft (1988), karar verme becerisinin öğretilebileceğini, kişinin karar verme yaşantıları geçirerek öğretilebileceğini belirtmiş; karar verme becerisi öğretilirken; seçenekleri araştırmak ve açığa kavuşturmak, seçeneklerin uygulanabilirliğini değerlendirip, karar vermek, kararı uygulayıp sorumluluğu alarak sonuçları

değerlendirmek gibi aşamalara dikkat edilmesi gerektiğinden bahsetmiştir (akt. Ersever, 1996). Güneş (2012)'de her derste düşünme becerisini geliştiren etkinliklere yer verilmesi gerektiğinden bahsetmiş ve bu sayede okul öncesinden üniversiteye kadar her kademedeki öğrenciler yetiştirilebileceğini vurgulamıştır. Alan yazında konu ile ilgili çalışmaların azlığı nedeniyle bu bölümde sınırlı sayıda araştırma ile tartışma gerçekleştirilmeye çalışılmıştır.

Öneriler

- YÖK ile MEB arasında işbirliği oluşturularak öğretmen eğitimlerinde düşünme becerileri konusuna ağırlık verilebilir.
- Eğitim ortamları öğrencilerin karar verme becerilerini geliştirmeye yönelik daha çok uygulamaya dönük olabilir.
- Öğrencilerin karar verme becerilerini etkileyeceği düşünülen değişkenler kullanılarak araştırmalar tasarlanabilir.
- Karar verme becerisinin kazanımı ve gelişimi zaman isteyen bir beceri olduğu için gelişimin etkin gözlenebilmesi amacıyla boylamsal araştırmalar yapılabilir.
- Karar verme becerisinin diğer düşünme becerilerinin gelişimine etkisi araştırılabilir.

KAYNAKLAR

- Ada, S. ve Baysal, Z. N. (2012). *Türk eğitim sistemi ve etkili okul yönetimi*. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Ada, S., Baysal, Z.N., Demirbaş Nemli, B. (2017). İlkokul öğrencileri için marmara karar verme beceri algısı ölçeğinin geliştirilmesi. *International Journal of New Trends in Arts, Sports & Science Education (IJTASE)*, 6(4), 1-9.
- Akaytay, A. (2004). *Karar verme sürecinde maliyet verilerinin rolü: ABC Makine ve Ticaret Sanayi A.Ş. uygulaması* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden erişilmiştir.
- Bacanlı, H.(2006). *Gelişim ve öğrenme*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Baysal, Z.N. (2009). An application of the decision-making model for democracy education: a sample of a third grade social sciences lesson. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 9(1), 75-84.
- Budak, S.(2000). *Psikoloji sözlüğü*. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Budak, G. ve Budak, G. (2004). *İşletme yönetimi*. İzmir: Barış Yayınları.
- Çakmakçı, E. ve Özabacı, N. (2013). Drama yolu ile karar verme becerisinin kazandırılması. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(44), 18-30.
- Çelikkaya, T. (2011). Sosyal bilgiler programında yer alan becerilerin kazandırılma düzeyi: öğretmen görüşleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 19(3), 969-990.
- De Bono, E. (1978). *Teaching thinking*. Australia: Penguin Books.
- Eren, E. (2009). *Yönetim ve organizasyon (çağdaş ve küresel yaklaşımlar)*. İstanbul: Beta Basım Yayın Dağıtım.
- Ersever, Ö.H. (1996). *Karar verme becerileri kazandırma programının ve etkileşim grubu deneyiminin, üniversite öğrencilerinin karar verme stilleri üzerindeki etkileri* (Yayımlanmamış doktora tezi). Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden erişilmiştir.
- Gelen, İ. (2002). Sınıf öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersinde düşünme becerilerini kazandırma yeterliklerinin değerlendirilmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(10), 100-119.
- Glickman, R. (2004). *Optimal düşünce*. İstanbul: Kuraldışı Yayıncılık.
- Güçray, S. S. (2003). The analysis of decision making behaviors and perceived problem solving skills in adolescents. *The Turkish Online Journal of Educational Technology-TOJET*, 2(2), <http://www.tojet.net/articles/222.htm> adresinden 01/03/2017 tarihinde edinilmiştir.
- Güneş, F. (2012). Öğrencilerin düşünme becerilerini geliştirme. *Türklük Bilimi Araştırmaları Dergisi (TÜBAR)*, 32, 127-146.
- Hansson, S. O. (2005). Decision theory - a brief introduction. <http://home.abe.kth.se/~soh/decisiontheory.pdf> adresinden 08/06/2017 tarihinde edinilmiştir.

- Kardaş, N. (2013). *Fen eğitiminde argümantasyon odaklı öğretimin öğrencilerin karar verme ve problem çözme becerilerine etkisi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden erişilmiştir.
- Kökdemir, D. (2003). *Belirsizlik durumlarında karar verme ve problem çözme* (Yayımlanmamış doktora tezi). Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden erişilmiştir.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2007). *İlköğretim düşünme eğitimi dersi (6, 7 ve 8. Sınıf) Öğretim Programı*. Ankara: MEB Yayınları.
- Sarıkaya, M. (2013). *Karar verme süreçleri ve örgütsel sessizlik* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Pamukkale. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden erişilmiştir.
- Tok, E. ve Sevinç, M. (2010). Düşünme becerileri eğitiminin eleştirel düşünme ve problem çözme becerilerine etkisi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 27, 67-82.
- Üngüren, E. (2011). *Psikobiyojik kişilik kuramı ekseninde yöneticilerin kişilik özellikleri, karar verme stilleri ve örgütsel sonuçlara yansımaları* (Yayımlanmamış doktora tezi). Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden erişilmiştir.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. İstanbul: Seçkin Yayıncılık.

Extended Abstract

Thinking, which begins with the birth of a person and continues throughout his life, does not include a single skill and includes many processes including decision making. Decision-making involves a broad and complex process, not a momentary situation in which every person exhibiting conscious behaviors is confronted, which he may face in every period of his life. This process includes feelings, limiting and defining the problem, data collection, producing solution options, making decisions, applying and evaluating the decision. The aim of the study is to determine how the model developed to teach decision making skills to the fourth grade students in the classroom application process. The study was designed as an action research and was conducted in one of the fourth grade of a public school in the Arnavutköy district of İstanbul. The participants of the research are students, researchers, practitioners (teachers) and the validity and reliability committee. The model developed was named as **“Marmara Three-Stage Cognitive Decision Making Skills Development Model”**. “The Marmara Decision-making Skill Perception Scale for Elementary School Students” developed by the researcher in the collection of quantitative data; in the collection of qualitative data, “Ali Copes with the Problem Case Analysis Form”, researcher’s diary, teacher’s diary, validity and reliability committee meeting minutes and student products were used. Data were collected in the second semester of the 2016-2017 academic year. In the analysis of the quantitative data obtained by using the SPSS17.0 Package Program; frequency and percentage calculated; arithmetic mean, standard deviation, independent group t-test analysis techniques were used, the qualitative data were analyzed by content analysis method. The findings of the study are as follows: Before applying the model, students’ perceptions of decision-making skills were found to be low. After applying the model, students’ perceptions of decision-making skills show a significant difference at the level of .05 in favor of the post-test scores when compared to the pre-test and post-test mean scores obtained from the scale. In case analysis form, when the pre-test and post-test frequency and percentages of decision-making steps are compared, it is seen that the post-test frequency and percentages of each step are higher than the pre-test frequency and percentages. In addition, before the model was applied, the students produced two and three options in the pre-test, while the number of options produced increased in the final test (there were students producing four and seven options in addition to two and three options) and the number of students producing options increased.